Tevessül Hakkındaki Hadîslerin Tahriçleri – 8. Bölüm

5. HADÎSİN TAHRİÇ EDİLDİĞİ 1. KISIM >>> VE 2. KISIM >>>

Elbânî, **İbnu Ebî Hâtim**, onu "**el-Cerh ve't-Ta'dîl**"de zikretmiş, (fakat onu tanıtmamış ve sika olduğunu söylememiştir.) Bu da onun meçhûl olduğu anlamına gelmektedir. **İbnu Ebî Hâtim**'in kendisinin -geniş ezberi ve malümatına rağmen- onun hakkında hiçbir tevsikten/güvenilir kılmaktan bahs etmemesi de, bunu teyid etmektedir. O yüzden bilinmezlik üzere kalmıştır.

Ben derim ki, bu, araştırmada bir kusurdur ki, böyle bir eksiklik sıfatını bulunduran kimsenin râvîler hakkında konuşması ve hadislere hükümler vermesi lâyık ve câiz olmaz. İşte Elbânî'nin sadece **Râzî**'nin kitabına itimâd etmesi, onu görmekte olduğunuz bu şiddetli kusura düşürmüştür. Yoksa bu zatı, önceden de geçtiği gibi, **İbnu Sa'd et-Tabakat**'da (6/5), **İbnu Hibbân**, **Es-Sikât**'ta, (5/384), **İbnu Kesîr**, **El-Bidâye**'de (7/100-101), **Zehebî**, **Târîhu'l-İslâm**'da (3/69), **Hâfız**, **El-İsâbe**'de (3/484), **Halîlî**, **El-İrşâd**'da (1/313), **Sehâvî**, **Et-Tühfetü'l-Latîfe**'de (3/445) zikretmiştir. **Tehzîbu't-Tehzîb** (7/226, 8/217)'de bahsi geçmektedir.

Bu eserlerden anlaşılmakta ve bilinmektedir ki, **Mâlik ed-Dâr** adâlet sahibidir ve **Ebû Sâlih**'den başka bir topluluk da, ondan hadis rivâyet etmiştir. Bu birincisi.

İkincisi, şüphesiz ki **İbnu Ebî Hâtim**'in bir adam hakkında susması, Mâlik ed-Dâr'ın -Elbânî'nin burada anlattığı gibi- meçhûl olduğunu ifade etmez.

Şeyh Hammâd İbnu Muhammed el-Ensârî'nin [1] "**İbnu Ebî Hâtim**'in '**el-Cerh ve't-Ta'dîl**'de hakkında sustuğu herkes meçhûldür" sözü, bundan daha ileri, asılsız bir iddiadır.

Şeyh Hammâd, bunu küllî bir kaziye hâline getirdi!..

Ben derim ki, **İbnu Ebî Hâtim**, bu râvî hakkında sustu. Çünkü o, Mâlik ed-Dâr hakkında ne bir cerh ne de bir ta'dîl bulmadı. O, cerh ve ta'dîl bahisleri üzerindeki sözlerinin sonunda (1/37) şöyle dedi:

Üstelik biz (bu kitapta), cerh ve ta'dîl bulunmayan birçok isim zikrettik ki, haklarında cerh ve ta'dîl bulunması ümuduyla kendisinden ilim rivâyet edilen herkesi içine alsın. Biz de böylece, bundan sonra inşallah, onları da diğerlerine katarız. (Bitti.)

Öyleyse haklarında cerh ve ta'dîlin bulunmaması, onların meçhûl olması demek değildir. Çünkü meçhûl olmak bir cerhtir. Oysa o, bunu ne açıkça, ne de işâret ile söylemedi.

Hattâ vak'a, buna kesinlikle ters düşmektedir. **İbnu Ebî Hâtim**'in hakkında sustuğu nice râvî vardır ki, başka imâmlar onlar hakkında cerh veya ta'dîl bulmuşlardır. Ricâl kitapları bunun misâlleriyle doludur.

Bundan daha da fazlası, **İbnu Ebî Hâtim**'in cerh ve ta'dîlde itimâd ettiği Ebû Hâtim, birçok sahâbî hakkında "meçhûldür" tabirini açıkça kullanmıştır. **Hâfız**, bunu **et-Tehzîb**'de (3/357) açıkça ifâde etmiştir.

Sonra **Elbânî** (Tevessül'ünün 120. sayfasında), **İbnu Hacer**'in bu senede sahih hükmünü vermesini, meşgul olunmaya ve cevap vermeye değmeyecek düşük bir söz ile izâh etmeye ve yorumlamaya kalkışmıştır ki, bunda hiçbir fayda yoktur. Yardım istenen sadece Allah'tır.

Eğer dersen ki, kabûl edelim ki, **Mâlik ed-Dâr**, Muhadramdır, sikadır, sahâbenin büyükleri onu (ümmetin işlerinde) çalıştırdı… Ancak hâfızlardan ikisinin, **Münzirî** ve **Heysemî**'nin "Onu tanımıyoruz" dediklerini görmekteyiz, bunu ne yapacağız?

Ben derim ki, onu bu iki zat tanımadılar. Fakat başka hadis imamları tanıdılar; şimdi ne olacak? (Âlimler) "Tanıyan, tanımayana karşı bir hüc-cettir" dediler, ama "Tanımayan tanıyana karşı bir hüccettir" demediler. Burada faydadan boş olmayan bir incelik daha vardır ki, o da şudur: Elbânî, rastgele ve gelişigüzel konuşup, bu zâtın meçhûl olduğunu id-diâ ederken, Hâfız Münzirî ve Heysemî sadece tanımadıklarını söylediler ve meçhûl olduğuna hükmetmediler. Bu da onların hadis ilimlerini tam bilmelerini gösteren şeylerdendir.

Hâfız, **El-Lisân**'da, **İsmâîl İbnu Muhammed es-Saffâr**'ın tercümesinde (1/432) şöyle dedi: Onu **İbnu Hazm** tanımadı ve **El-Muhallâ**'da "Onun meçhûl olduğu"nu söyledi… İmâmların bunun gibiler hakkındaki âdetlerinden biri de, meramlarını "onu tanımıyoruz" veya "hâlini bilmiyoruz" sözleriyle ifâde etmeleridir. Fazla bir şey olmaksızın ona meçhûllük hükmünü vermeleri, ancak onu tanıyan veya gelişigüzel konuşandan sadır olur. (Bitti.)

Öyleyse işi bilen, bu ilmin ehli olanların tavrı ile başkalarının tavrının arasındaki farkı iyi düşünsün. Elbânî'nin birçok defa "Tanımamak"tan "Meçhûldür" hükmüne döndüğü mevcuttur. Bu onun kitaplarındaki yaygın bir hatadır. Ben buna **Hâfız Alâî** (rahimehullah)'nin "**en-Nakdü's-Sahih limâ U'türida aleyhi min Ehâdîsi'l-Mesâbîh**"in mukaddimesinde tenbihte bulundum. Vallâhü'l-müsteân…

İTİRAZ

İmam Buhari bunu görmüş, İbni Ebî Hâtim bunu görmüş, İmam Mün-ziri ve Heysemi bunu görmüş, Elbanî bunu görmüş. Elbani Mâlik'in zaptı konusunda Buharî, İbni Ebî Hâtim, Münziri ve Heysemî'nin mezhebine uymuş bunu göremiyorsunuz. Elbanî, Mâlik ed-Dâr'ın tevsikini gizlemiş diyorlar. Bu kadar bilgisizlik olur mu?!

CEVAP

1- İmâm Buhârî neyi görmüş? Ona iftira etmekten haya etmez misiniz?!

2- İbnu Ebî Hâtim ne demiş? Siz ona yalan iftira etmekten dolayı Allah'tan korkmaz mısınız?…

3- Münzirî ve **Heysemî** "Onu tanımıyoruz"dan başka ne demişler?… Onlar

tanımıyorsa başkaları tanıyor; ne diyeceksiniz? Hem onlar “tanımıyoruz” demişler, kendilerinin tanımadıklarıyla yetinmişler, dikkatli davranmışlar, sizin gibi bilgisizce hareket edip “meçhûldür” dememişler; bu iki ifâdeyi birbirine karıştırmamışlar.

İTİRAZ

İbni Hibban, eğer onu Sikât’ta zikretmişse, bu hiçbir sey ifade etmez. Çünkü İbni Hibban mütesâhil ve tabiinlerin çoğu meçhûl. O, sırf Müslüman oldukları için hepsini Sikât’ta zikreder. Oysa bu bütün hadis imamlarına, cumhura muhalif bir yanlıştır.

CEVAP

1- İbnu Hibbân’ın mütesâhil (gevşeklik gösteren birisi) olup olmadığı, âlimler arasında tartışmalıdır:

Kimilerine göre müteşeddid (çok katı), kimilerine göre mütesâhil, kimilerine göre de cerhde katı, ta’dilde ise gevşektir. **İmâm Leknevî**’nin **er-Ref’ ve’t-Tekmîl**’i ile hâmişine bakanlar bunu göreceklerdir.

Bize göre ise o, bu işin müçtehidi olduğu için kendine seçtiği ıstılahlarda ona itiraz edilemez. Ona göre hasen hadis de sahih hadisler çerçevesinde idi. Dolayısıyla onun bu geniş yelpazeli sahihliğe yetecek bir güvenilirliği bulunduranlar, ona göre “sika”dır. Diğer sahihlik şartları bulunmasına rağmen, zabıttaki hafiflik bir rivayeti sahihlikten hasenliğe düşürüyorsa ve hasen rivayetler cumhura göre hüccet olabiliyorsa, ortada manevi değil, lafzî bir anlaşmazlık vardır, demektir. Öyleyse ona “mütesâhil” demenin bir manası yoktur.

2- İbnu Hibbân, sonradan bir başkası tarafından “**el-İhsân**” diye tertip edilen o meşhûr sahih hadis kitabının ve başka birçok değerli eserin sahibi olup, sıradan bir hadis âlimi değil, muhaddislerin imâmlarından içtihad sahibi, büyük bir muhaddisdir. Kendinden sonra yazılan cerh ve ta’dîl kitaplarının tamamı, onun cerh ve ta’dile dair olan ictihadları ile doludur.

3- Sonra, nasıl olur da “İbni Hibban eğer onu Sikât’ta zikretmişse, bu hiçbir şey ifade etmez”?! Bir yanlışlık olmasın?!.. Oysa –**Muhammed Saîd el-Memduh**’un da dediği gibi- imamınız Elbânî’ye göre çok şey ifade ediyor. O, hadislere değer biçerken, birçoklarında sizin hiçbir şey ifade etmez dediğiniz içtihadlara dayanıyor…

Elbani’nin, İbnu Hibbân’ın “es-Sikât”ında geçen bazı raviler hakkındaki değerlendirmelerini ve bunlara dayandırdığı hükümlerini okuyalım:

Muhâcir İbnu Ebî Müslim

(Elbânî), bu râvî’nin hadisini, **Es-Sahiha**’sında (2/487), sikalardan bir topluluğun ondan rivâyet etmesi ve **İbnu Hibbân**’ın onun hadisini sağlam bulması sebebiyle ceyyid/ güzel kabûl etti.

Mâlik İbnü'l-Hayr ez-Ziyâdî

Elbânî, bu râvînin hadisini, bir sika/sağlam râvîler topluluğunun ondan rivâyeti ve **İbnu Hibbân**'ın onun hadis(lerinden bir)ini sahih bulması sebebiyle sahih kabûl etmiştir. (**es-Sahiha**:2/517)

Muhammed İbnü'l-Eş'as

Elbânî, bunun hadisini **es-Sahih**a'sında (2/313), İbnu Hibbân'ın onu sika bulması, bir topluluğun ondan rivâyet etmiş olması ve büyük bir tâbiî olması sebebiyle ceyyid/güzel bulmuştur.

Bişr İbnü Abdillâh İbni Ömer İbni Abdi'l-Azîz

Elbânî, onun bir hadisini, es-Sahiha'sında (2/392) **İbnü Ebî Hâtim**'in susması, sikalardan bazısının ondan rivâyet etmesi ve İbnu Hibbân'ın **es-Sikât**'ında bulunması ihtimâli sebebiyle hasen bulmuştur.

Sâlih İbnu Havvât

Elbânî, onun bir hadisini es-Sahiha'sında (2/436), sika râvîlerden bir topluluğun ondan rivâyet etmesi ve İbnu Hibbân'ın onu sika bulması sebebiyle hasen bulmuştur.

4- Bu kitabı uzunca tanıtan **Ümmü'l-Kurâ Câmiası** hadis hocalarından Muhterem **Dr. Muhammed Tâhir Nûrvelî**, İbnu Hibbân'ın bu kitabından doğru faydalanabilme hakkında şöyle diyor:

Kaide şudur:

▪ İbnu Hibbân hangi râvîyi, "Es-Sikât"inda sika kabûl etti ve ondan başkası da sağlam bulduysa, o kişi sikadır.

▪ Kimi "Es-Sikât" ve "**El-Mecrûhîn**"de beraberce zikretmiş ise ve başkasından cerh ve ta'dil zikretmediyse, bakılır; ravî eğer (Mâlik ed-Dâr gibi) Kibâr-i Tâbiinden ise bu hükmü kabûl edilir; bu asrın selâmeti sebebiyle…

▪ Hangi ravi bunlardan başkası olursa bakılır: Şâyet mütabii veya şâhidi varsa, bu hükmü (yine) kabûl edilir. Aksi takdîrde râvî (ona göre sağlam ise de, cumhûra göre) zayıftır. [2]

5- Hâsılı o, sika kabul etmekte tek kalırsa, bu ta'dil mertebelerinin en aşağısı olur. Oysa İbnu Hibbân, Mâlik ed-Dâr'ı sika kabûl etmekte tek kalmamıştır.

CEVAP

Bu rivayet A'meş'in ananesi ile geliyor ve hiç bir tasrihi yok! Her ne kadar **A'meş**'in **Ebu Salih**'den olan rivayeti ittisal üzere olduğuna hamledilse de, bu alâ galiptir, yani zannı galiptir, yüzde seksen diyebiliriz. Ya yüzde 20'lik kalan kısmına ne diyecegiz?! Buhari ve Müslim'de olursa, müsellemdir, başka yerde olursa, tasrih gelmesi gerekir. Nerde tasrih?!

İTİRAZ

Bu hadisimizdeki kabre gelen adamın, **Bilal İbn Hâris el-Muzenî** (ö.60/680) olduğunu söyleyen **Seyf** yalancılıkla itham olunmuş biri.

İbni Hacer, **Seyf**'in haberinin muteber olmadığını sizden iyi biliyor ve kabre giden kişi meçhûl, hem de meçhûlü'l ayn.

CEVAP

1- İmâm Buhari'ye ve **İmâm Ahmed**'e yapılan bir iftiraya dayandırılan bir hezeyan…

2- Doğrusu **Seyf**, ulemaya göre tarihte hüccet, hadis rivayetinde ise, iddia edildiği gibi yalancı değil, zayıf bir kimsedir. İbnu Hacer gibilere göre, onun mertebesindeki tarihte temel dayanak kabul edilen kimselerin sözleri, müphemi tayinde yeterli oluyorsa, cahillere söz düşmez. Böylesi tali meselelerde rivayette sıhhat şartı aranmaz.

İbn Hacer'in tespitine göre, sahih bir isnatla sübutu, tamamen Seyf'in dışında meydana gelen bir gelişmedir.

Seyf, sadece gelen zatın kim olduğu sualine cevap ararken devreye girmektedir. Bu merhalede Seyf kaynaklı bir bilginin malzeme olarak kullanılması, tenkid mevzuu olmasa gerekir.

Üstelik söz konusu malzemeyi kullanan İbn Hacer, Seyf'in zayıf oluşunun farkındadır ve onun hakkında teferruatlı bilgiye sahip bulunmaktadır.[3]

İbn Hacer, **İbn Hibbân**'ın **Seyf** hakkında konuştuğunu, onun hadiste zayıf, tarih konusunda ise sağlam dayanıklı olduğunu söylemiştir.

Takrib: 262 Bu hadisimizdeki gelen adamın, **Bilal İbn Hâris el-Muzenî** (ö.60/680) olduğunu söylemesi, tarihi meselelerden olduğundan, İbn Hacer **Tehzibü't-Tehzib**'de, tarihi meselelerde bilinmeyen bir kişiyi tayin ederken Seyf'e itibar etmiştir. Kaldı ki, yer ve tarih itibariyle Seyf'in verdiği bilgiyle çelişen bir durum da varid değildir.

Çünkü adı geçen Bilal b. El-Haris el Müzeni, Medinelidir ve Resülullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'ın Mekke Fethi öncesinde, Medine'ye gelmelerini temin etmek üzere Müzeyne kabilesine haberci olarak gönderdiği ve Mekke Fethi'ne bin kişilik bir kuvvetle katılan Müzeynelilerin üç sancaktarından biri olan sahabidir. [4]

3- Evet, Seyf çok zayıf birisidir. Fakat kabr-i şerîfe gelen kişinin -ister sahâbî olsun, isterse tâbiî olsun- meçhûl olması, meseleye zarar vermez.

Çünkü hüccet, **Ömer İbnü'l-Hattâb** (radıyallâhu anhu) Efendimizin, onun amelini ikrâr etmesindedir. Öyle ki, onu yaptığından menetmedi, aksine ikrâr etti ve ağladı…

İTİRAZ

Ömer, onun kabre gidip Nebi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'ye seslendiği-nini ve ondan duâ istediğini bilmiyordu.

CEVAP

Böyle diyenler, kasten haberi çarpıtıp, saptırmaktadırlar. Çünkü rivâyette yer alan "ona haber verdi" ifâdesi, zahirde bunu da içine almaktadır. Aksi bir iddiâ ispata muhtaçtır…

İTİRAZ

Malik ed-Dâr hadisi, âhâd bir rivayettir. Bütün illetleri, zayıflıkları bir yana, Maturidi ve Eş'arilere göre haberi âhâd, akidede huccet değildir. Bunu niye huccet kabul ediyorsunuz?! Haberi âhâddir. Bunun üzerine Allah'tan sığınma gibi bir meselede delil getiriyorsunuz. Üzerine akide bina ediyorsunuz. Size göre bu haber huccet değildir.

CEVAP

Aşağıda yapılan açıklamalara bakıldığında görüleceği gibi, Matürîdîler ve Eş'arîlere iftira ettiğinizi açıkça görülecektir.

Haber-i Vâhid Akaidde Delil Olur Mu?

İslâm âlimlerinin bir kısmının kitaplarında, haber-i vâhid veya haber-i âhâdlar, akâidde delil olmaz veya yeterli delil değildirler veya muteber delil değildirler, gibi sözler geçer. Bu tür sözleri, sâhiplerinin, onunla ne demek istediklerini bilir bilmez bir şekilde, insanları sünnet çizgisinden uzaklaştırmak isteyen veya neyin nereye varabileceğini hesap edemeyenlerin, canlarının istediği, nefislerinin arzuladığı veya münasip düştüğünü zan-nettikleri yerlerde, olur olmaz bir biçimde kullandıklarını görmekteyiz.

"Âhâd haberler, akâidde delil olmaz" görüşü akâid meselelerinin tamamı için geçerli değildir. Bazılarına hastır. Akâid/inançlar iki kısımdır. Bir kısmı, mutlaka yakînin/kesinliğin elde edilmesi gereken kısımdır. Allah (Celle Celâlühû)'ın varlığı ve birliği gibi. Diğer kısmı da zannîdir. Onda kesin bilginin elde edilmesi imkânsızdır. peyğamberlerin meleklere üstünlüğü gibi.

Bu husûsta zann(bildiren delîl)'e uymakta bir beis yoktur. Çünkü İslâm âlimleri, bu kısım delîlleri akâid kitaplarına almakta icmâ' etmişlerdir. Bu yüzden, bazı kelâmcıların, zannî delîlleri itibardan düşürmeleri doğru de-ğildir. [5]

Haber-i vâhid, akâidin bazı kısımlarında İslâm âlimlerin söz birliği ile kesin olarak delildir. Bu, çok küçük bir şâz gürûh dışında İslâm âlimlerinin tamamının görüşüdür. Haber-i vâhid akâidde delîl olmaz sözünün sahibleri, bunu sınırlı akîde/îmân noktaları için söylemişlerdir. Allah (celle celâlühû)'ın zâtı ve sıfatları için hüküm isbât etmekte haber-i vâhid delîl olmazsa da, kat'î delillerle sâbit olan hükümleri teyid, takviye ve tefsîr olarak ve temel imân esaslarının ispatı dışındaki akîde meselelerinde âlimlerin icmâ'ı ile delildir. Hanefî olmasının yanında, aynı zamanda bir Mu'tezile âlimi olan Zemahşerî'nin Keşşâf'ına varıncaya kadar, ümmetin tefsir, hadis, fıkıh ve akâid kitaplarının bu husûslardaki haber-i vâhid ne-

vinden olan hadislerle dolu olması, söylediğimizin en kestirme, kesin ve açık delilidir.

Haber-i Vâhid akâidde delîl olmaz, sözünü günümüzde diline dolayanların hemen hemen hepsi, aslında onbinlerce hadisi çürütmek, onların yer aldığı rivâyet kaynaklarına olan itimâdı sarsmak, tefsir ve akâid kitaplarına olan güveni yok etmek, kendi bid'atlarının önünü iyice açmak ve ümmetin sahîh imânını sarsmaktan başka bir niyet ve amele sahip değildirler.

Buhârî, Müslim ve diğer hadîs mecmualarında -hâşâ- aslı olmayan ve işe yaramayan hatta aykırı ve zararlı rivâyetler varsa, onlar ümmeti yanlış bir inanışa sahip kılıyorsa, müminler şu eserlerin nesine güvenecek? Tefsirlerde ve akâidlerde müminlere yanlış îmân kazandıran binlerce, hatta on binlerce haber-i vâhid varsa, onlara kim nasıl güvenecek?

Hülâgü'nün ve asrımızın Hülâgü'lerinin yaka yaka yok edemedikleri İslâmî eserleri, onların yolundakiler ve vazifelerini üstlenenler, âlim kılığına bürünerek veya büründürülerek usta bir şekilde, müminler'in gözünde, gönlünde ve dünyasında yok etmenin yolunu gördünüz mü nasıl da buldular?!..

Bütün benliğinizle inanabilirsiniz ki bunlar, **Hülâgü**'nün ve sâir Hülâgü'lerin beceremediğini ve yapamadığını yaptılar ve yapmaya da devam etmektedirler. Selef'ten ve Halef'ten birçok hadîs, hasâis, târih ve akâid âlimi, imânî mevzû'lar olan kıyâmet alametleri, fiten ve melâhim, kıyâmet'in kopuşu halleri, kabir halleri, kıyâmet günü halleri, cennet, cehennem, rü'yetü'llah, mîzân, havz, haşr, neşr, hesâb, azâb ve benzeri husûslarda yazdıkları nice başlıbaşına kitaplarda, birçok haber-i âhâd'ı rivâyet ettiler.

İbni Mende'nin **El-Îmân**'ı, **Lâlikâî**'nin **Es-Sünne**'si **İbnü Ebî Âsım**'ın **Es-Sünne**'si, **Beyhakî**'nin **El-Ba's ve'n-Nuşûr**'u, **El-İ'tikâd**'ı ve **El-Esmâ ve's-Sıfât**'ı, **İbn-i Hüzeyme**'nin **Et-Tevhid**', **Kurtûbî**'nin **Et-Tezkire**'si, **İbn-i Receb**'in **Ehvâl-i Kubûr**'u, **İbn-i Kesîr**'in **Sıfetü'l-Cenne**'si, **En-Nihâye fi'l-Fiten ve'l-Melâhim**'i, **İbn-i Kayyim**'in **Er-Rûh**'u, **Hâdi'l-Ervâh**'ı ve **Kasîde-i Nûniyye**'si, **İbnü Ebî'l-İzz'in Şerh-i Akîde-i Tahâviyye**'si, **Süyûtî**'nin **El-Budûrü's-Sâfîre**'si, **Şerh-u's-Sudûr**'u ve **Cem'uş-Şetît**'i, **Berzencî**'nin **El-İşâ'e**'si, **Kannûcî**'nin **El-İzâ'e**'si, **Keşmîrî**'nin **Et-Tasrîh**'i, baştan sona, **Kütüb-i Sitte**, diğer Sahîhler, Sünenler, Mu'cemler, Müsnedler ve diğerleri, Kıyâmet alâmetleri, Kabir ve âhiret halleri mevzû'larında binlerce hatta on binlerce sahîh ve hasen haber-i âhâd'ları bulundurmaktadır.

Bu rivâyetlerin -bilinen manâda- amelle de alâkası yoktur. Bunun yanında bir de akîde ile alâkaları yoksa bunlar boşuna ve eğlence olsun diye mi rivâyet edildiler ve kitaplaştırıldılar? Hâşâ.

Mütevâtir Olmayan Haber İlim mi Yoksa Zann mı Bildirir?

İslâm âlimlerinin bu husûsta birkaç görüşü vardır:

Bir: Haber-i vâhid karîneyle birlikte dahi olsa, ilim bildirmez, zann bildirir. Bu, âlimlerin çoğunun görüşüdür.

İki: Bazı karînelerle [6] haber-i vâhidler ilim bildirir. Bu görüşte olanlar da birkaç tâifeye ayrılırlar:

Birinci Tâife:

Meşhur olan haber-i vâhid, ilim, meşhûr olmayan da, zann bildirir. [7]

İkinci Tâife:

Ümmetin telakki bi'l-kabûlünü (itirazsız ve istisnasız kabûlünü) kazananlar ilim, diğerleri de zann bildirirler.

Üçüncü Tâife:

Buhârî ve Müslim'in beraberce rivâyet ettikleri haber-i vâhidler ilim, diğerleri(nin tenkid edilmeyenleri) ise zann bildirir.

Üç: Haber-i vâhid karîneli de olsa, ilim değil, zann bildirir, diyenlerin görüşü ile birtakım karînelerle ilim, o karîneler olmazsa zann bildirir diyenlerin görüşlerindeki ayrılık manâda değil lafızdadır. Karîneli dahi olsa haber-i vâhid ilim bildirmez diyenler zarûrî ilmi, bildirir diyenler ise, istidlâlî ilmi kastetmişlerdir.[8]

Dört: Zayıf olmadıktan sonra, haber-i vahid ilim bildirir.

Şimdi, yukarıdaki dört görüşü etraflıca anlatmaya çalışalım:

Birinci görüş üzerinde durmayacağız. Zîrâ bu, âlimlerin çoğunluğunun görüşü olup, ilme ihanet edenlerin anlamak istemedikleri, câhillerin de duymadıkları yahud duyduğu halde anlayamadıkları bir görüştür. Kimin bu görüşte olduğunu, uzun uzun anlatmak gerekmez.

Diğer görüşlere gelince…

Buhârî ve Müslim tarafından rivâyet edilen haber-i âhâdların ilim ifâde edeceğini söyleyen hadîs, fıkıh ve akâid âlimlerinden bazısı şunlardır:

Humeydî, **İbn-i Tâhir**, **Üstâz Ebû İshâk**, **Şeyh Ebû Hâmid**, **Kâdı Ebû't Tayyib**, talebesi **Ebû İshâk Şîrâzî**, **Şemsü'l-Eimme Serahsî**, **Kâdı Abdülvehhâb**, **Ebû Ya'lâ**, **Ebû'l-Hattâb**, **İbn-i Zâğûnî**, **İbn-i Fûrek**, **İbn-i Nasr Abdürrahîm**, **İbn-i Teymiyye**, **İbn-i Salâh**, **İbn-i Kayyîm**, **İbn-i Kesîr**, **İbn-i Hacer**, **Bulkînî**, **Süyûtî**.

Bazı hadîs âlimlerine göre bu görüş, Eş'arî akâid âlimlerinin çoğunun, hadîs âlimlerinin ve Selef'in âmmesinin (Mezheb İmâmları ve onlardan yukarısının çoğunun) mezhebidir. **İbn-i Salâh**, bu tür haber-i vâhidlerin nazarî olan yakîn (kesin) ilimi ifâde ettiğini ve kesin doğru olduğunu söylüyor. [9]

İmâm Zâhid-i Kevserî şöyle diyor:

Haber-i âhâd ilim bildirmez diyenler, bir topluluğun görüşüne uyan, (başka âlimlerin görüşüne uymayan) haber-i âhâdı kastetmişlerdir; yoksa ümmetin kabûl ettiği haber-i âhâd'ın doğruluğunun kesinliğine inanılır.

El-Buhârî'nin haber-i vâhidin delil olma değeri hakkındaki görüşleri, es-Sahîh'inin bu konuya tahsis ettiği bölümde yer almıştır. el-Buhârî, **es-**

Sahîh’inde haber-i vâhidlerin amelî konularda huccet olduğunu savunurken, hem âyetlerden hem de daha çok olmak üzere hadislerden deliller zikretmektedir.

El-Buhârî, haber-i vâhidin huccet olduğunu ispatlarken, referansta bulunduğu âyetler ve bu âyetlerin meseleye delâlet yönlerini Es-Sahîh’teki **Kitâbu ahbâri’l-âhâd**’da açıklamıştır.

Ebû Hanîfe, **Mâlik b. Enes**, **Ahmed b. Hanbel**, **İmâm Şafiî**, sahih hadislerin rivayet şartlarını haiz olan haber-i vâhidi şer‘î bir delil olarak kabul ederler. Haber-i vâhidler, temel akîde meselelerinde, tek başına delil olmazlar. Çünkü hadis ve fıkıh usulü âlimlerinin çoğuna göre, âhâd haberlerde, az da olsa zann bulunacağından onlarla temel iman meselesi sabit olmaz. Ancak onları pekiştirir. İkinci üçüncü derecedeki iman esaslarında ise âhâd haberler, elbette delildirler.

İTİRAZ

Bu konuda usulü de bilmek lazım. Bir ravi hem ta‘dil hem de cerh edildi ise, bu ravinin hükmü nedir? Bu konuda azınlığa değil cumhura bakılır; cumhur da demiştir ki, bir ravide hem ta‘dil hem de cerh birleşmişse, cerh mukaddemdir, öne alınır. Bu kaide ile senin yukarıda getirdiğin rivayetlere bakarsak, cerh edilmemiş ravi yoktur. Bu usul gereği de, senin getirdiğin rivayetler zayıf veya uydurma addedilir. Tabii yine, burada kimin cerh ettiğine bakılır. Cerh eden kişi, cerhte gevşek mi, değil mi, sert mi değil mi? Yani küçük bir hatasını görünce cerh edenlerden mi? Bunu iyi bilmek lâzım…

CEVAP

1- Cerh ve ta‘dilde her zaman cumhura bakılacağına dair bir görüş, hangi kitapta varmış? Öyle bir uydurma kaide kim tarafından ortaya atılmış? Öyle bir şey yok! Bazen çok büyük bir âlimin cerh ve ta‘dili, ondan aşağıda olan üç kişininkinden daha ağırlıklı olur.

Cerhin Ta‘dilden Öne Alınıp Alınmaması

2- Cerhin her zaman ta‘dilden öne alınıp alınmaması, hem münakaşalıdır, hem de birçok şartı ve kaydı bulundurmaktadır ki, onlar erbabınca malümdur. Aksi halde, sadece yukarıda getirilen rivayetlerin ravileri değil, İbnu Hibbân’dan İmam Buharî’ye ve İmam Şâfiî’ye kadar cerh edilmeyen ravi neredeyse yoktur. Kaldı ki, onlarda da bir şey bulup getirmiş değilsiniz.

Doğrusunu isterseniz mesele uzun ve tafsilatlı ise de, hulasa olarak şudur:

a- Cerh ve ta‘dil’in ikisinin de sebebi gösterilmediyse, ta‘dil takdim edilir.

b- Cerhin sebebi bildirilmedi, ta‘dilin sebebi açıklandı ise, ta‘dil öne alınır.

c- Cerhin sebebi açıklanıp, ta‘dilin sebebi gizli bırakılsa da, açıklansa da cerh öne alınır.

d- Bazı arızî haller yüzünden, cerhin sebebi açıklansa da, ta‘dil öne alınır

(geçerli sayılır.) [10]

3- Sonra, Mâlikü'd-Dar rivâyetinin isnadındaki hangi raviyi gerçek âlimlerden kim cerhetmiş? Bu söylenenler yersiz laflardır…

4- Tabiî ki bir de cerh edenle, cerh edilene bakılacak. Buna göre de meselemizin bu çeşitlemelerle alakası yok…

Baştaki hadis-i şerîfi bir daha tekrarlayalım:

"Kendisine verilmeyen ile iyice doymuş (gibi) olan, iki yalan elbisesini (izar ve ridâsını) giyen gibidir."

Burada bazı tekrarları bulundursa da, üç ilâve daha yapacağız:

1. İlâve

Kimileri önce, İbnu Hacer'in "bu rivâyetin isnâdı sahihdir" dediğinin doğru olmadığını, yalan olduğunu, onun, rivayetin senedini sahih bulmadığını söylediler. Hâlbuki **İbnu Hacer**, evvelâ "**İbnu Ebî Şeybe** sahih bir isnâd ile rivâyet etti" deyip, kıssayı nakletti. Sonra da Seyf, **El-Fütûh**'da sözü geçen rüyâyı görenin sahabeden biri olan Bilâl İbnu Hâris (radıyallâhu anh) olduğunu söyledi.

Şu halde kıssa ve sened birdir. İbnu Hacer'in rivâyeti sahih bulması kıssayı da içine alır. Sanki İbnu Hacer, bu rivâyeti sahih bulsa, onu kabûl edecek gibi davranmaktadırlar. Sonra da, hadisin sahih olduğunu kökünden tenkid etmektedirler. Oysa yukarıda da geçtiği gibi, bu tamamen nefsin hevâsına uyularak yapılan ve sahiplerinden haber veren düşük bir iftirâdan ibârettir.

2. İlâve

Kimileri de –**Elbânî**'yi kör bir şekilde taklit ederek- senedin belli bir yere kadar sahih olduğunu, İbnu Hacer'in 'İsnâdı sahihdir' derken bunu kasdettiğini iddia ediyorlar. Hâlbuki bu da, hiçbir delili veya karinesi bulunmayan ve hadis ilimlerine dayanmayan, gelişigüzel sarfedilmiş boş bir sözden başka bir şey değildir.

4. İlâve:

Kimileri de **Halîlî**'nin **El-İrşâd**'ından yapılan bir tercüme için "Cümle sehven yanlış tercüme edilmiş ve birisi bilmeden o yanlışın üzerine atılmış" mealinde bir söz söylemekle, bilgiçlik taslamaktadır.

Halîlî'nin ibâresi şöyleydi:

{تَابِعِيٌّ قَدِيمٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ أَثْنَى عَلَيْهِ التَّابِعُونَ وَلَيْسَ بِكَثِيرِ الرِّوَايَةِ رَوَى عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَعُمَرَ}

Arap dilini bilenlerce malumdur ki; yukarıdaki Arapça cümle, gramer cihetiyle birkaç şekilde tercüme edilebilir:

Birincisi: "Mâlik ed-Dâr, (1) **Ömer İbnu'l-Hattâb** (Radıyallahu anhu)'ın âzad

edilmiş kölesidir, (2) eski bir tâbiî'dir, (3) üzerinde ittifâk edilen biridir, (4) tâbiîler onu övmüştür (5) rivâyeti çok olan bir kimse değildir." Bir mübtedâ ile beş haberden müteşekkil bir cümle.

İkincisi: "Ömer İbnü'l-Hattâb (Radıyallahu anh)'ın âzad edilmiş kölesi olan Mâlik ed-Dâr (1) eski bir tâbiîdir, (2) üzerinde ittifâk edilen biridir, (3) tâbiîler onu övmüştür (4) rivâyeti çok olan bir kimse değildir." Bir mübtedâ ile dört haberden müteşekkil bir cümle.

Üçüncüsü: "Mâlik ed-Dâr, (1) Ömer İbnu'l-Hattâb (Radıyallahu anh)'ın âzad edilmiş kölesidir, (2) üzerinde ittifâk edilen ve tâbiîlerin övdüğü eski bir tâbiî'dir, (3) rivâyeti çok olan bir kimse değildir." Bir mübtedâ ile üç haberden müteşekkil ve ikinci haberi iki sıfat alan bir cümle.

Dördüncüsü: "Ömer İbnü'l-Hattâb (Radıyallahu anh)'ın âzad edilmiş kölesi olan Mâlik ed'Dâr (1) üzerinde ittifâk edilen ve tâbiîlerin övdüğü eski bir tâbiîdir, (2) rivâyeti çok olan bir kimse değildir." Bir mübtedâ ile iki haberden müteşekkil ve birinci haberi iki sıfat alan bir cümle.

Beşincisi: Son cümlenin birkaç vecihle beraber hâl cümlesi olmak ihtimâli gibi ortada başka ihtimâller de vardır…

Hâsılı, bu kadar açık gramatik ihtimâllerin yanında, "Tâbiî olduğunda ittifâk edilen" manası -şiddetli bir zorakilik içine girmiş olmak bir yana konulursa- uzak bir ihtimâl bile değil dir. Böyle bir mana verebilmek, ya câhillik ve Arap dilini bilmemek veya kasıdlı bir ilim hiyânetidir. İkisi de kötü ise de ikincisi daha kötüdür. Dolayısıyla, "Cümle sehven yanlış tercüme edilmiş de birisi bilmeden o yanlışın üzerine atılmış" meâlinde bir ifâde, câhillik taşımaktadır.

Sonra, "Hem, sika oluşunda ittifak edilen bir ravi olsaydı mutlaka münekkid muhaddislerin bu konuda beyanları olurdu" sözü de büyük bir bilgisizliktir. Çünkü;

(Bir): Bir râvînin sika oluşunda ittifak edilen bir ravi olması, işin kemâli, en üst mertebesidir ve çok güzeldir.

(İki): Ancak güvenilir olması için mutlaka sika oluşunda ittifak edilen bir ravi olması gerekmez. Sika olduğuna dair görüşlerin veya görüş sahiplerinin ağırlık kazanması da kâfîdir.

(Üç): Doğrusu, münekkid muhaddislerin bu konuda beyanları vardır. Ama bunlar ısrarla göz ardı edilmektedirler. İbnu Sa'd'ın, onu Medîneli tâbiîlerin birinci tabakasında (6/5) zikredip, "Ma'rûf" olduğunu söylemesi ve İbnu Hibbân'ın **Es-Sikât**'ına (5/384) alması ve sika/sağlam kabûl etmesi, Halîlî'nin onu böylesi tezkiye etmesi, İbnu Kesîr'in ve İbnu Hacer'in onun bulunduğu bir isnad içün "sahihtir" demesi art niyyetli olmayanlara yeter de artar bile.

Halîlî, müteahhirlerdendir de **Münzirî** ile **Heysemî** mütekaddîmlerden midir? **İbnu Sa'd** ve **İbnü Hibbân** hangi tabaka muhaddislerdendir?

Bilgisizce sarfedilen şu "Tabiinin Malik ed-Dar'dan övgüyle bahsetmesi yahut İbnu Hacer'in **El-İsâbe**'de müspet bilgiler vermesi, onun adalet sıfatını ispat

etmeye yarayabilir, ancak bir ravinin sika sayılması için bu yeterli değildir” sözü de gerçekten bir hezeyandır.

Râvileri tanıtan kitaplardaki mutlak tezkiye, her iki vasfı da içinde bulundurur. Ayrıma gitmek, delilsiz bir iddiadır.

Kaldı ki, mestûr bile olsa, bu mestûr oluş -yukarıda **Zehebî** ve başkalarından da geçtiği gibi- tâbiûn’un ileri gelenleri için zayıflık sebebi değildir. Malik’ed-Dâr ise, tâbiûn’un ileri gelenlerindendir. Bu kimseler, “Münzirî, Heysemî ve Elbânî gibi muhaddisler de hâfıza durumu bilinmediği için onun meçhûl olduğunu belirtmişlerdir” derken bilgisizlik sergilenmektedirler.

Şöyle ki; Münziri ve Heysemi ile Elbani’yi bir yerde zikredip muhaddislik ile vasfetmişler, yukarıda da geçtiği gibi “tanımıyorum” demek ile “meçhûldür” demenin her zaman aynı manada olmadığını bilmemektedirler. Evet, doğrusu İbn Hacer’in sözkonusu açıklaması, Elbânî’nin yorum zannedilen tahrifini anlamsız kılmıştır.

Bazı kimseler de, **İbnu Kesîr** ve İbnu Hacer (rahimehumâllah)’in “Mâlik ed-Dâr hadisinin isnadı sahihtir” sözlerini tahrif edebilmek ve dolayısıyla bu hadisi çürütebilmek için “Bir hadisin isnadının sahih olması onun sahih olmasını gerektirmez” demektedirler. Bu söz, birtakım kayıtlar ve düzeltmelerle doğru olan, fakat batıla alet edilmeye çalışılan bir sözdür.

Evet, bir isnâdın sahih olması, her zaman ucundaki metnin de sahih olmasını gerektirmeyebilir; şâzlık ve başka birtakım illetlerle ma’lûl olması halinde isnadı sahih olan bir rivayetin metni zayıf olabilir. Ancak muhaddislerin âdetlerinden haberi olanlar iyi bilirler ki, “isnadı sahihtir” ifadesinden ilk anlaşılan, sözü edilen rivayetin sahih olduğudur. Onlar, zayıf bir rivayet için “isnadı sahihtir” deyip sözü bitirmezler; aksine onu zayıf hale getirecek şazlığı veya illeti varsa, onu derhal açıklarlar. Oysa burada böyle bir şey yoktur.

Netice:

Böylece ortaya çıkmıştır ki, bu hadise karşı çıkanlar, aslında sadece Sünnet yolunun hakîki yolcuları olan tasavvuf ehline değil, onlardan daha önce ilme, âlimlere, Selef’e ve Sünnet’e karşı çıkmaktadırlar. Bu da onları milyonlarca Müslüman’ı tekfir etmeye götürmüştür. Neûzü billah…

Velhamdü lillahi Rabbi’l-âlemîn….

İTİRAZ

Buharî’nin **Tarihu’l-Kebir**’de **Ebû Salih Zekvan** tarikiyle, Mâlik ed-Dâr’dan rivayetinde, sadece son kısmını; Ömer radıyallahu anh’ın kıtlık senesinde: “Rabbim! Üstesinden gelemediğim şeyler hariç, çaba sarfetmekten geri durmuyor ve elimden geleni yapıyorum!” dediğini rivayet etmiş, kıssadan bahsetmemiştir.[11]

CEVAP

Bahsetmemiş ise ne olmuş?! İlim sahipleri, hatta talebeler dahi bilirler ki,

bu “bahsetmemek” her zaman, olmadığı için değil, aksine bazen öyle bir şey bulunmadığından, bazen de meşhûr olduğundan ve kısa kesmek maksadıyla olur ki, buna ilim adamlarının dilinde “hazf” veya “ihtisâr îcâzı” denir.

Hâdise ile asıl umde olan râviler aynı olunca ve Buhârî’nin hocası İbn Ebî Şeybe ile başkaları kıssayı zikredince, ikinci ihtimâl, yani hazf ve ihtisar ihtimali kesinleşmiş olur. Asıl olan budur; aksi ise delil ve ispat ister.

İTİRAZ

İmam Buharî’nin, onun hakkında sukût etmesi; güvenilirliğinin değil, aksine belirsizliğinin göstergesidir.

CEVAP

Belli ki, bu kaideyi siz uydurdunuz. Yoksa âlimlerin böyle bir zabıtası yoktur. Hadis ve ricâl ilminden haberi olan veya hiç değilse **Et-Târîhu’l-Kebîr**’i okumuş olan biri, böyle diyemez. Zîrâ, şâyet bu “sükût” etmekten kastınız, “sikadır” veya “zayıftır” gibi, râvinin güvenilir veya güvenilmez biri olduğunu bildiren bir ifâde kullanmaması ise, Buhârî bunu, şu **Târîh**’inde çok nâdir sarfeder. O, nice sikalar hakkında bu manada susmuştur. Buna misâl vermeye de lüzûm yoktur. Eğer, “onun kimden” veya “ondan kimin” rivâyet ettiği manasında ise, bu da yanlıştır. Zîrâ verilen kaynakta bunlar, bir rivâyet sadedinde gösterilmiştir. Kaldı ki, **İbn Sa’d**, **İbn Ebî Hâtim** ve **Halîlî** bunları açıkça bildiriyor.

İTİRAZ

Ebû Salih’in Mâlik ed-Dâr’dan hadis işittiğinin şüpheli olmasıdır.

CEVAP

Öyle olmaz ki?! İbnü Ebî Hâtim, “Ebû Sâlih ondan rivâyet etti ve bunu söylüyor olduğunu işittim” demektedir. [12]

İTİRAZ

Ebû Ya’la el-Halilî de, “Mâlik ed-Dâr’ın kadim bir tabiî oluşunda ittifak edilmiştir” der ve tabiînin ondan övgü ile bahsettiklerini belirtir. Sonra bu rivayeti aktararak Ebû Salih’in Mâlik ed-Dâr’dan rivayetinin mürsel olduğunu söyler. [13] Nitekim Ebû Salih, bunu tahdis sigası ile değil, ‘an’ane ile rivayet etmiştir. Yani Ebû Salih’in, Mâlik ed-Dâr’dan hadis işittiği şüphelidir.

CEVAP

‘An’ane’nin ne demek olduğunu iyi anlamak lazım. Çünkü Buhârî ve Müslim’de ‘an lafzı ile olan rivayetler, sayılamayacak kadar çoktur. A’meş’in Ebû Sâlih’ten olan ‘an’anelerinin bu hükümden müstesnâ olduğunu, **Zehebî**’nin **el-Mîzân**’ından okumayıp, bilgisizliğini açığa vurmuş veya okumuş ama görmezlikten gelmişti.

Kaldı ki, Buhâri’nin rivâyeti **A’meş** yoluyla değil, **Ali** (**İbnü’l-Medînî**)’den,

o, **Muhammed b. Hâzim**'den, o da **Ebû Sâlih**'tendir.

İTİRAZ

Ebû Ya'la el-Halilî de, "Mâlik ed-Dâr'ın kadim bir Tabiî oluşunda ittifak vardır" der ve Tabiîn'in ondan övgü ile bahsettiklerini belirtir. Sonra bu rivayeti aktararak Ebû Salih'in Mâlik ed-Dâr'dan rivayetinin mürsel olduğunu söyler. [14]

CEVAP

Hadis ilimlerinden haberdar bilirler ki, "Ebû Ya'lâ" künyesi mutlak olarak, yani sırf bu kadar kullanıldığında, ondan "el-Mavsılî" anlaşılır. Başkası kastedildiğinde ise, diğer isim veya vasıfları ile kayıtlandırılır, mutlak kullanılmaz. Birçok yerde olduğu gibi, burada da iftira etmekte veya bilgisizlik eleverilmektedir. Şöyle ki; El-Halîlî'ye iftirâ edilmektedir. Onun ibaresi şöyledir:

« يقال: إن أبا صالح سمع مالك الدار هذا الحديث، والباقون أرسلوه ».

Denilmektedir ki: "Ebû Sâlih, bu hadisi, Mâlik ed-Dâr'dan işitti; kalanları da, onu ondan irsâl ettiler." [15]

Görüldüğü gibi, anlatılmak istenen tepetaklak edilmiştir. Bu bir bilgisizliktir. İkinci bir şık yoktur. Buradaki "**أرسلوه** / erselûhü" bilinen manada istilâhî "mürsel olarak rivâyet ettiler" demek değil, "kesik olarak", yani "bizzat kendisinden işitmeden, başka vasıtayla" rivâyet ettiler, demektir. Seviye, basit terimlerin bile bilinmediğini gösteriyor.

İTİRAZ

Bilindiği üzere, Hazreti Ömer (Radıyallahu anh), tevessül konusunda Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in amcasının duası ile tevessülde bulunmuştur. "Hazreti Ömer burada neden Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile tevessülde bulunmadı?" sorusu akla gelir.

CEVAP

Kevserî, Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)'in Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'ın zatı ile tevessülü terk edip, Abbâs (Radıyallahu anh)'ın zatı ile tevessülde bulunuşunu, "Bu olay, daha faziletli. Biri mevcut olduğu halde ondan daha az faziletli biri ile tevessül etmenin câiz olduğunu gösterir." demiştir.

Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)'in, Hazreti Abbâs (Radıyallahu anh) ile tevessülde bulunmasının sebeplerinden biri de, Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in Hazreti Abbâs (Radıyallahu anh)'a olan hürmetine, kendisinin de riâyet etmesinden kaynaklanmıştır. Hazreti Abbâs (Radıyallahu anh)'ın fazileti, Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)'in tevazu ahlakı, ehl-i beyt ve salih zatlarla istiska ve istişfa'ın müstehap oluşu. [16]

“Ehl-i salah ile bilhassa ehl-i beyt ile istiska (İbn Hacer, vesile ve şefâatçi olmasını istemek manasına gelen istişfa’ kelimesini kullanır) müstehaptır” demektedir, gibi hükümler çıkarılmış bulunmaktadır. Başka bir rivâyette Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), bir çocuğun babasını sevdiği gibi, amcası Hazreti Abbâs’ı sever ve ona hürmet gösterir ve onun yeminini kendi yemini sayardı.

Ey insanlar! Amcası Hazreti Abbâs (Radıyallahu anh) hakkında, Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)’ın gösterdiği bu saygı ve hürmete siz de riâyet ediniz. Onu başınıza gelen her türlü musibette Allah’a (duâlarınızda) vesile edininiz! [17]

İbn Hacer ve **İbn Ruşeyd**, Hazreti **Abbâs**’ın “vesile edininiz” ifâdesinin, duâ isteyiniz manasında olmadığını ifâde etmişlerdir. [18]

Burada ancak şöyle bir itiraz gelebilir; Şu anda kıtlık musibeti dışında başınıza gelecek olan musibetlerde Hazreti Abbâs’ı, duânızda vesile kılın, kastedildiği söylenebilir. Hâlbuki burada söylenen sözde “**Fî mâ nezele aleyküm**” ibaresi, geçmiş zaman bildirir, gelecek zaman bildirmez.

Bundan da anlaşılıyor ki, Hazreti Ömer, o esnada yağmur duâsında bulunan sahâbeye: “Siz de duâ edin. Duânızda Hazreti Abbâs’ı vesile kılın!” demiştir. Eğer “başınıza gelecek musibetler” kastedilmiş olsaydı: “Fî mâ yenzilü aleyküm” denmiş olmalıydı. Burada Hazreti Abbâs’ın zatı ile tevessül olduğu gibi, duâsı ile de vesile kılınmıştır.

Şimdi Elbânî’nin bu hadiste, duâ ile tevessül kastediliyor, demesinin yanlış olduğunu, esas kastedilenin Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)’in dediği gibi, bu iki yetimi babalarının salih olmasından dolayı korudun. Peygamber’in için onu gözet. Zira onu vesile edinerek sana yaklaşıyoruz, sözü, ayrıca Hazreti Abbâs (Radıyallahu anh)’ın da, bu insanlar Nebisine yakınlığımdan dolayı bana tevessülde bulunuyorlar” sözü, ayrıca Hazreti Ömer’in halka: “Abbâs (Radıyallahu anh)’ı, Allah (Celle Celalühü)’a karşı vesile edinin!” sözlerinden dolayı, bu hadiste Hazreti Abbâs’ın zatı ile tevessülün olduğu anlaşılır.

“Peygamberimiz’in amcası ile tevessül ediyoruz / **بعم نبينا**” cümlesinde, Peygamberimiz’in amcasının duâsı ile “**بدعاء عم نبينا**“ şeklinde mahzuf bir muzaf olduğunu iddia etmek, herhangi bir delile dayanmaksızın konuşmak ve hakikati örtbas etmek demektir. “Peygamberimiz’in amcası ile” tarzındaki tevessül, Abbâs (Radıyallahu anh)’ın, Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)’e olan yakınlığı ve onun yanındakı konumu ile tevessül manasına gelir. Böylelikle bu tevessül, aynı zamanda Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile tevessül demek olur.” Bu hadisin çok geniş tahrici, daha önce geçmiştir. Oraya bakılabilir.

Yağmur isteyen kişinin kim olduğu belli olmasa bile, mühim değildir. Mühim olan, Hazreti Ömer (Radıyallahu anh) ve diğer Ashab-ı Kirâm radıyallahu anhum’un tavrıdır. Hazreti Ömer (Radıyallahu anh)’e haber verildiğinde bu işe karşı çıkmaması, aksine ağlaması ve “Yâ Rab! Ancak aciz kaldığım şeylerde eksiklik yapmaktayım” demesidir. Ömer ve diğer sahâbe (Radıyallahu Anhum) efendilerimizin, bidat ve şirk vesilesine veya bir şirk çeşidine sessiz

kalmaları düşünebilinir mi?

Bu Haberin Mühim Noktalarından Bazısı

1- Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kabrindeyken, kendisinden bir sahâbî tarafından yağmur duası istenmesi.

2- Ondan isteyenin isteğini Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'ın bilmesi.

3- Bu maksatla, Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in dua etmesi.

4- Bu işe, sahâbe (radıyallahu anhum)'nin karşı çıkmaması, yani bu hususta bir çeşit sükûtî icmâ'ın hâsıl olması.

5- Günümüzde bazı bilgisiz kimselerin yaptığı gibi, Selef/sahâbe rıd-vanullâhi Teâlâ aleyhim ve tâbiîn tarafından, bu işin Resûlullah (sallallahu aleyhisselâmhi ve sellem)'a ibâdet edilmesi ve Allah (Celle Celalühü)'a şirk koşulması manasında kabûl edilmeyip, açık ve kapalı âyetlere ters görül-memesi. Hazreti Ömer'in bir şirk çeşidine sessiz kalması düşünebilir mi?

6- Bazı kimselerin bu rivâyetleri zayıf kabûl etmeleri, rivâyetin zayıflığını değil, kendilerinin ilmî zayıflığını gösterir. Hâfız İmâm Sübkî'nin rivâyet edip hüccet kabûl ettiği, İbn Kesîr'in sahih (el-Bidâye, I, 91) ve (İbn Hacer gibi) hadis hâfızlarının buna "sahihtir" dedikten sonra, onlara susmaktan başka ne düşer ki?!

SONRAKİ BÖLÜMDE 5. HADÎSİN TAHRİCİ DEVAM EDİYOR

---

[1] El-Câmiâtü'l-İslâmiyye mecmûasında "Tevessülün sahîh mefhûmu" veya "Tuhfetü'l-Kârî fî'r-Reddi Ale'l-Ğumârî" ismiyle neşredilen ona âid makaleler mecmûasında. Okuyucunun Tevessül Hadîsi hakkında yazılan bu kitâbdaki (Ref'u'l-Menâre'deki)araştırmada gördüğü şeylerde onun "Tühfe"sinin savrulmuş olduğu bulunmaktadır. Sonra Ebû Bekr el-Cezâîrî'nin "Ve Câû…." / "Oynayarak geldiler" ismini verdiği bir risâleyi gördüm. Onda Hammâd el-Ensârî'den şöyle dediğini nakletti: "Bu eseri (Mâlikü'ddâr'ın eserini) kaynaklarında araştırdım buldum; senedine eğildim ve onu sened ve metin bakımından bâtıl buldum." Bu söz bilmeden söylenen bir sözdür ve İbnu Kesîr, İbnu Hacer ve başka hâfızların onu sahîh bulmalarıyla merdûttur. Senedindeki râvîler sağlam kimselerdir. Metni üzerinde hiçbir toz yoktur. Hiçbir husûsta tevhîde de ters düşmemektedir. Allâhım!.. Ancak … ve onların yörüngesinde dönenlerin tevhîdi başka… Bütün hamdler O Allah'a âiddir ki, sâlih ameller sadece onun nimeti sayesinde (başlar ve) tamamlanır.] M. S. Memdûh.

[2] Dr. Muhammed Tâhir Nûrvelî, "el-Hulâsa fî Kütübi Ricâli'l-Hadîs" (s.44) Mekketü'l-Mükerreme (basılmamış hali)

[3] Bkz. İbn Hacer, Tehzib, Iı, 470

[4] İbn Sa'd, Tabakat, I, 291-292; Hâkim, Müstedrek, III, 592-593; İbn Asâkir, Tarihu Medineti Dımaşk (Tercemetü Abdillah b. İmran) XXXVII, 216; İbn

Hacer, İsabe, I, 164.

[5] En-Nibrâs: 24

[6] Haberin dışında bulunup da onu kuvvetlendirecek olan alâmet ve işâretler ile. Buhârî ve Müslim tarafından rivâyet edilmiş olmak gibi.

[7] Bu görüş Hanefîlerin taksimine göre değildir.

[8] İbnu Hacer el-Askalânî, Nüzhe Şerhu'n-Nühbe:217. (Aliyyü'l-Kârî şerhi ile birlikte.)

[9] Zürkânî; Şerh-i Beykûniyye (Kenarı: Haşiye-i Echûrî): 18 ve el-Ğumârî'nin Akîdetü ehli'l-İslâm (52-53) isimli eserlerinden seçerek.

[10]Abdulhayy el-Leknevî, er-Ref' ve't-Tekmîl (94-100)

[11] Buharî, et-Tarihu'l-Kebir, VII, 304.

[12] el-Cerh ve't-Tâ'dîl, VIII, 212. (D. K. İlmiyye bsk.)

[13]Ebû Ya'la el-Halilî, el-İrşad fi Marifeti Ulemai'l- Hadis, I, 313-316.

[14]Ebû Ya'la el-Halilî, el-İrşad Fi Marifeti Ulemai'l- Hadis, I, 313-316.

[15] Halîlî, el-İrşâd, 64. (D Fikr bask. 1414).

[16] İbn Hacer, Fethu'l Bârî, II, 497; Ğumârî, İthaf, s. 36. Krş. İbn Teymiyye, Kaidetün Celile, s.126.

[17] Hakim, el-Müstedrek, 3/377

[18] İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, II, 337.